

Megjelenik reggeli és esti kiadásban, tehát mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 10 ft, félre 5 ft 50 kr., évenként 3 ft, egy óra 1 ft. — Az esti kiadás külön kúdesért a vidékre: Egész évre 1 ft 50 kr., félre 80 kr., évenként 50 kr., egy óra 20 kr.

Szerkesztői szállás: belső tordautca 122. sz. Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOSZVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

P. I. 729

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 1-sz 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. helyegj. — Hirdetések felvétel Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. C. utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és néi (Neuer-Markt 11. sz.) Oppeln Alajonsal zeile 22. sz.). Rudolf Mosse off. Zeitungs-Nyilttéri ozikkek:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a esztőséghez czimzendők. — Előfizetési és etési díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

Igen tiszt

előfizetőinkhez!

tudósítások közlésében sem fogjuk magunkat bárki által is megelőztetni.

Gondunk lesz arra is, hogy lapunk úgy reggeli, mint estvéli kiadásai bővelkedjenek az eredeti cikkekben, hogy meghajolva a valódi hazafiai érdelem előtt, leleplezzék az áttekintélyt, s a nagy hazafiak iránti pietás zászlója alatt állva, a pártszenvédeley szítását kerülve, a részrehajlatlan igazság-érzettől lelkesítve — **felkarolják és védelmezzék mindazt, mi a haza és polgártársaink jólétét érinti, érdekeit előmozdítja.** Jelszavunk: **a nemzet és haza mindenek fölött!**

A buzgó szellemi erőfeszítésre, az anyagi áldozatokra készen állunk, mit azzal is tanusítunk, hogy **Magyarország területén mi adjuk mindennap a t. olvasó kezébe a legolcsóbb lapot s így tulajdonkép politikai napilap köteleit teljesítjük.**

feltételek:

i kiadás külön küldéseért a vidékre	1	ft 50	kr
" " " " " "	"	80	"
" " " " " "	"	10	"
" " " " " "	"	30	"
" " " " " "	"	20	"

ilön szétküldéseért járó díjakat a „Koloszvári (szám) kérjük beküldeni, mit t. előfizetőink

(bel-tordautca 122 szám) és Demjén László kérésében, s a „Közlöny“ kiadó hivatalában vétenek fel a legmértányosabb díjak mellett. kérésében 4 kr. o. é. kaphatók. ajához intézendők.

Koloszvári Közlöny“ szerkesztősége.

Ó és új év közt.

(Ss.) „Ezredév kell egy állam megalakulására, s gyakran egy óra pörba dönti“ — Byron e szavai juthatnak eszükbe azoknak, kik a — Jean Paul szerint — háromféle halhatatlanság közül a „földalattit“ szerzik meg maguknak, visszaadva a földnek néhány százezer halandót, a „föld gondolatait“, a mint Börne egykor az embereket elnevezte, mert a szabad gondolatnak legjobb a föld alatt pihenni.

A letűnt év első felében még békésen élt egymás mellett Európa két leghatalmasabb nemzete. Hanem az Istenek mindkettőt nagyraavágó fejedelmekkel verték meg. Egyike a szabadság szavát akará elnémitani a dicsőség harsonájával, míg a másik, az „istenifélelem és tiszta erkölcs“ nevében később volt egy nagy ország legjobb fiait a halál torkába vetni, semhogy néhány szóval befejezen egy nemzetére egészen érdektelen, másodrendű ügyet. Jól mondja Lessing „könnyebb a hegyet tüvéggel tova mozditani, mint a büszkeséget a szívből kiemelni“, kívált ha ez a szív egészben középkorias.

A nagyraavágás és elbizakodás szenvedélye óriás temetővé változtatta a szép Franciaországot, az ezernyi meg ezernyi sírhalmok között csak imént virágzó városok füstölő romjai képezik a fejfákat, s a Szajna és Loire, a Rajna és Spree partjain gyászolja jár körül a polgárosodás geniusza; könnyezve hallgatja azon milliók keservpanaszát, kiknek hazáját pár ember égrekiáltó gonoszsága változtotta síralomvölgyévé.

Néhány hó előtt Rajnán innen és túl békés polgárok sürögtek-lorgáltak, homlokukat az embernemű munka dicsőénye övezte körül; dolgoztak a jobb jövőért. Ma Frank- és Nemethon fiai halált osztatlan csillogó fegyverekkel, kiragadva szeretteik köréből s oda állítva a harc vad furiai közé. Csak imént nemzetük anyagi és szellemi tökéit gyarapították békés foglalkozásaikkal, most hazájuknak, övéiknek nem nyújthatnak egyebet, mint véres dicsőséget vagy kétségbeesztő nyomort!

Azok, kik hazáért, szabadságért, az emberiség ez örökbecsű javaiért küzdenek, az igazügy véggyőzelmének sziklaalapján állanak; de hát azokat, kik szívverőket ontják, a múlt dicsőségért, egyesek határtalan bízogyaért, — kik tévútra vezetve, még egy nemzet harcosainak képzelmét magoktól, holott már csak lépcsők az elbizakodás lábai alatt, melyen ez fejét az ég felőli közé tolja fel: — ezek mondom, mivel vigasztalhatják magukat? Az ó-év elszakítá őket mindattól, mi előttük ked-

Egyetértés, előrelátás legyen jelszavunk!

IV.

Szabadka, dec. havában.

Midőn a közvetlen porosz szomszédság veszélyességét jeleztük, s az osztrák szövetség szószólói valánk, ezzel nem mondtuk azt, legyünk a nemetegység ellenel, mert a nemetegység a szláv universalis birodalom ellen egyik legerősb biztosítékunk; hanem hogy azon politikától, melyet a baloldal követ, s mely az Ausztriától való teljes elszigeteltségben culminál — nekünk jobboldaliaknak, kik realpolitikát követünk, óvakodnunk kell épen azért, mert ezzel a porosznemetet közvetlen szomszédságunkba, ugyszólva nyakunkra hoznók.

Vannak ugyan a hazafiak közt, kik e közvet-

len szomszédságtól sem riadnak vissza, mert szorintók: a német civilisatio, mint hajdan a török, ugy most az orosz hatalom ellenében és saját érdekében is elvégre megvédene bennünket. Némileg ez igaz lehetne; csak hogy a szó valódi értelmében elvédelem egyenlő lenne az alárendeltséggel, mitől a jelen európai constellatiók közt csak Franciaország régi helyére visszaállása menthetne még meg bennünket is.

Bárki mit mond, a német és bármely civilisatio egymagára nem elég biztosíték, hogy bármely szomszédnég igaz jogait respectálja. Főbiztosíték az érdek és erőkiejtés. Hol amaz — emezzel összeközésbe jő — ez utóbbi minőségétől és mennyiségétől függ: vajjon? és mennyire? respectáltatik.

Azért tehát mindenek előtt érdekszövetség a legfőbb erővel Európában s azután erőt gyarapítani benn mind anyagi, mind szellemi tekintetben, hogy így ez érdekelttség fenntartassék, sőt biztosítottassék is.

Hogy állunk mi magyarok e részben mai nap-ság?

Barátunk: a nyugat európai civilisatio, mert ennek érdekében áll egy erős dunai állam, mely mind dél, mind észak felé részint közvetít, részint ellenáll.

Már hogy felelőnk meg mi ezen közvetítésnek delfél, hahogy nem lennénk elég tekintélyesek? s hogy állnánk ellent északnak, ha egymagunkra maradv Ausztria nélkül kisértenők meg az ellentállást, midőn benn is számos divergens népelemekkel van dolgunk?

Ehhez nem kell sok magyarázat. Ép ez magyarázza meg, miért kell nekünk Ausztriával szövetségünk és azt, hogy a dualisztikus magyarosoztrák birodalom fennállását Európa érdeke igényli.

Im ezen érdek tehát fennáll; de fennáll-e ahhoz mértén erőnk is? ez a kérdés; mert ennek a szükséghez képest való kifejtése a másik föltétel, melyhez aztán a nyugat szövetségét is megnyerhetjük?

Am tegyük felezt is; hátra marad végre még specifcus magyar elleneinkkel is számolni.

Kik a mi elleneink sajátszerű helyzetünkben?

Mindazokat, kik saját javukat félreismerik s néhány agyafúrt vagy ámitó fantasta mézes szavaitól kábultak el, mellőzhetjük; mert ezek Európába öttünk s itteni ezer-éves fennállásunkat, csekély számunkhoz képest, nekünk meg nem bocsáthatják. Ők fajunk államképző erejét tőlünk csak azért vitatják el, mert nem mulhatnak felül sem politikai unióveltség, sem férfias erényeink — a vitézség, lovagiasság, nagylelkűség, szabadságszeretlet tekintetében — melyek a magyarnak föltuladonai.

Félelmes ellenünk az orosz: mert utjában állunk konstantinápolyi utjának és a szlávok szolgaságban egyesítésének.

Ellenünk a porosz-német: mert csak eszközül akarunk használni terjeszkedési vágyaiban; amíg mi féltékeny vagyunk szabadságunkra s önállóságunkra, ezekért még egy másik ezer évig is harcolnánk: mert alkotmányos szabadság ez a mi életünk.

De végül legnagyobb ellenségei vagyunk mi önmagunknak: mert ha ez nem volna, tán már rég ott állhatnánk, hogy létünk életföltételeit semmiféle földi hatalom se fenyegethetné.

Számoltunk elleneinkkel, és most számolhatunk önmagunkkal is: hogy mire vagyunk képesek? Ausztriával együtt képesek vagyunk egy tekintélyes dunai államot képezni, s e helyzetünkben nem a hódító porosz szövetségére, csupán a szabad német nép barátságára van szükségünk, a véggett, hogy mind dél-, mind északfelé teljesítsük hivatásunkat.

Tehát mindenekelőtt őszinte és szilárd szövetség Ausztriával, kebelbaráti viszony a nemsokára ismét szabad alkotmányos nemzeté válando német néppel s a művelt nyugattal, mint a békeörével és a szabadelvű haladás zászlóval és mindenekelőtt hazafi egyetértés és előrelátás minden politikai eslekvényeinkben — ez az, a mi bizton a haza és nemzet üdvére vezet.

Antunovits József.

Bismarek új-évi ajándoka.

(Brrr.) Nagy sértés lenne azt emlegetni: mit kaphat a porosz államkanczellár ajándokul azon napon, melyen emlékekkel örvendeztetik meg az emberek szorreteiket és azokat, kiket nagyra becsülnék.

Mi lesz jutalma Bismareknek az újévben, arról majd Páris bevétele után, a tuillériák királyfogadó terében lesz szó, ha ugyan a koczka vakra nem fordul;

mikor is a német nemzetre maradna őt illetőleg megjutalmazni — ha nem is a pfälzi Bäuerelein fölfogása szerint.

Az önzéstelen emberek szokása, természete, hogy magukkal mit sem gondolnak, jóságuk bőságszaruját mások fejére árasztják.

Bismarek, mint tudjuk, a polgárisultság, a népek, különösen a porosz nemzet érdekeiért lelkesedik: ezt akarja vezére tenni Európában s Németországot felemelni a világhatalom legfelsőbb fokozatára.

Még félig sincs a munka bevégezve, már is jutalmakat osztogat az általa forrban szeretett népeknek.

A bohó világ eddig azt hitte, hogy az európai polgárisultságnak sarkoszlópai a francia és angol nemzet. Humburg volt e balhít: a Pickelhaube, ez a civilisatio alapköve, a népek boldogulhatásának büvtalizmánya!

Ime e jelvények által mily boldoggá lett már is Franciaország. A virágzó ország egyik tele romtelt pusztaság, de ez csak arra való, hogy a porosz áldás nyomai felismertessenek s az elhajult francia nép okultva, megkésztetve szorgalommal még virágzóbbá tehesse az el nem pusztított részeket is. Hát nem a polgárisodás, emberiség javulására szolgál az ilyen porosz lecke?! Hja! az orvosság keserű, de hat — a czél pedig ez, nem pedig hogy szörpöket nyalogassunk. Ily nagylelkűen bünteti, ostromozva javítja Bismarek az elsatnyult francziát, a miért a gonoszok egykor el fogják nevezni: Vilmos — vagy Ezröpa ostorának.

Hát a német nemzet mit kapott Karácson utánig? Nem csak a Rajna van megvédelmezve, de a „Reich“ nagyobbodni fog Elsassé és Lorrain-nel, — lehet Hollandiával, Belgiummal, a pieziny Luxemburgot nem is számítva. Hát a sok milliárdnyi francia hadi kárpót-lás, melynek befogadására a bécsi Wertheim már alig győzi készíteni a tízmentes pénz-szekerényeket. De mindennek felett az e g y s é g, a német egység! Ez is megvan. Nem értem én az északi szövetségbe való, voltaképen Poroszországba olvadást, e dolog még nincs befejezve; hanem megvan a vérmáor dicsőségének egysége, a szabadszó elnémitásának egysége és meglesz a szolgaság egysége is. Nem elég egység-e ez arra, hogy a német nép felelje azokat, kik francia földön alusszák végső álmukat, midőn ő ennyiféle nem is álmodott egységre ébresztetik! Lehet-e oka valakinek az árvák százezreit látva könnyezni, avagy talán a megszámlálhatlan kipótíthatlan milliónyi anyagi árok után siránkozni, midőn az egységek így megszapordtak, s legalább egy ezredévig európaszerite ez lesz a jelszó: jön a porosz! és reszketni fog és remegni mindaz, kinek valami fölteti valójára az akár házi, akár arany és ezüst marhákban. Mily könnyű lesz a kígyóostort suhogtatni, s a Medusafő tekintélye alatt civilisálni! Ennyit kapván már előre is jutalmul a német nép, bizony nem panaszkodhat: ő lesz a mivel világ Schulleistere, még pedig abracosvesszővel kezében, mert hát csinátalanok ezek a gyereknemzetek!

Hanem Bismarek nem csak a francziákat teríté jobb utra, s a németeket árasztá el az egység malasztjaival; gondoskodott ajándékról egész Európa számára is, például mutatván arra, hogyan kelhet a XIX. században élthalál-tusára két nagy nemzet minden férfja. E mozgékonyaságnak a mai élelmes világban nagy haszna leend! A legnagyobb jutalék belőle Oroszországra esik, és ezt jószolgálatával kiis érdemlé. Ausztria-Magyarország is kapott egy forró baráti csókot; ennél többet talán nem is követelhet az első világhatalomtól, kivált midőn az is meg lesz engedve, hogy piros bársony vánkoston ő nyujthassa át az ősi császári koronát, miért az Olympok magasáról a kegyesoly aranyesője hulland reánk. Örülj felix Ausztria és még feliciör Hungaria!

Keletré, oda ne nézzünk, ott most aknázzák alá a török birodalmat; akkor teszi e szolgálatot Európának az „elválhatlanok“ szövetsége, midőn a török nép az európai egyensúly javára nyom a mérlegben. Dehát mit tudjuk mi kurta politikusok, mi mire való? Mi hasznára váland a világnak Páris bombázása, Bismarek ezt is ad oculis be tudná bizonyítani. Ezért a porosz népvándorlás teljéből származó javak sulya alatt dicsérjük, hirdessük az ő bölcsességét. Épen Poroszországban bizonyult be nem rég, hogy a veréb is hasznos madár, ki tudja, hátha holnap már felfedezik, megfektik: mire való a sasok, melyek népirto faharcokat hordoznak szét szárnyaikon az emberiség és szabadság új-évi ajándékául.

Pár szó a dohány-egyedáruságról.

— ó — Államköltségvetés készítésénél minden jórávaló férfiak legelőször a tényleg fennálló s az átlagos számítás szerint biztosnak bizonyult fedezeteket kell tekintetbe s illetőleg számításba vennie. Ez a pénzügyi igazgatás abcjéhez tartozik.

A dohány egyedáru jövedelme, melyet nemzetellenes kormánysszak hozott be, — s lőkép ezért oly gyűlöletes — oly tetemes összeget képvisel,

műveletén.

Bordeaux, dec. 29. A napjelen kelt levelek jelentik: Az hó 22-én egy erős kémszemlé Clamart melletti ligetbe. A kémszemlé 8 század nemzetőre fény tábornok e hó 24-kén meglátogatban nagyobb áthelyezéseket eszközölt. Ezen nap egy nemzetőri zászlóalj kémszemlé felé. A földmunkálatok a francia által lyesen folytattak; azonban a tábornok megfagyása miatt félbehagytak. Már kemény hideg, mint ott jelenleg uralkod. tén elrendelte Trochu, hogy a szolgáló csapatok fedél alatt helyeztessenek el; a szolgálókat felváltva teljesítendő. E határozatnak, kik a villa-erzárdi pincékben volt, megtámadák a francia örököt; az őssan visszaütettek; nagyobb részük a tábornok ez alkalommal elesett. Porosz rösítik, hogy a németek veszteségei igen nagyok. A Szajna víze nagyon áradt. A Choisy felé ki talál önteni. A párisi mag készített ágyukkal való kísérletek a lemutatják.

Berlin, dec. 30. (Hivatalos.) E tensteru alezredesnek, 6 század gyalogvassal és két ágyúval, élénk csatát La-Chartre közt. A francziák körül a tensteru azonban keresztül a francia vezetéség mellett gényt foglalul hozott vissza.

Bordeaux, dec. 29. A tábornok ele nap egy hoz nemeteket nemelte. A mondott helyen élénk csatát volt. A mondott Chateau-Renault felé húzódtak vissza, és Montorn t még öt kilométernyire üldöztek. Az ellenség vesztesége: 100 fogoly, podgyászok, löszerkocsik és több lösz.

Berlin, dec. 20. Mint mondják, a porosz tábori törzs azon meggyőződésre jutott, hogy a párisi örökben levő francia csapatok még két hóra el nem látva élelemmel. A poroszok naponta kapnak hűtő löszereket. Collet óriás ágyui a Villa-Conlayban helyeztek el.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház CCLIX-ik ülése.

Kerkápolyi Károly pénzügyminiszter előjjeszi: Az 1871 évi január hó 1-étől ugyanazon évfebruár végéig viselendő közteherekről és fedezendő hadsokról; a jövedelemadóról szóló 1868. évi XVI. cz. érvényének meghosszabbításáról; és némely tendetnek módosításáról; a földadóról szóló 1868. évi XVII. t. cz. érvényének meghosszabbításáról; a házaóról szóló 1868. évi XXII. t. cz. némely §§-ainak módosításáról; és érvényének meghosszabbításáról; a személyes kereseti adóról szóló 1868. évi XXIV. t. cz. érvényének meghosszabbításáról; a dohányjövédékről szóló 1868. évi XV. t. cz. érvényének meghosszabbításáról; a cukoradóról, a bor- és hús fogyasztási adóról, a pénzügyi törvényszékek ideiglenes fenntartásáról, a bélyeg és letelek iránt fennálló szabályok érvényének meghosszabbításáról, a közadók biztosítására és behajtásu vonatkozó 1868. évi XXI. t. cz. némely rendelkezésmódosításáról; a házközösségeknek Horvát Slavonizágar rendezése alkalmával felmerült és a házközösi agyonban megosztásra vonatkozó beadványok oiratok, bélyeg- és illeték mentességéről; Pest város jszak-keleti részében nyitandó főközfekedési igát költségeinek földözéséről alkotott törvényekiket Felsege legmagasabb szentesítésével ellátva, van szentes a. t. háznak hirdetés végett bemutatni.

Jámbor Pál jegyző: Olvassa a szentesi törvényeket.

Elnök: A legfelsőbb szentesítést nyert törvény ki lévén hirdetve, hasonló kihirdetés végett a ten házhoz fognak áttétetni. Méltóztassanak megengedni a mai ülés jegyzőkönyve felolvasatván, hitelesített. Más tárgya az ülésnek nem lévén, feloszlat.

Népoktatási ügy.

Jelentés.

II.

A népoktatás feltűnő hiányai: Az eddigiekben fel vannak tüntetve a megye oktatásának főbb hiányát, szabadon részletezve telni azokat:

1) 42 községben nincsen semmi iskola, s tanköteles gyermekeiből, a szomszéd községek is kevesen veszik igénybe, sőt többször — különö téli időnyben — szegénységük, s ismeretes közel utaink miatt, de még humanitási szempontból is leh

136 községben az iskolaépületek, igen szűk voltak vagy más hiányaikért, vagy újból építkezésre, vagy galább gyökeres átalakításra várnak, különben a tankeleéseket vagy nem fogadhatják be vagy egészségüket szélyeztetik, a tanítást pedig lehelletitük.

2) Képzett tanerők érzékeny hiánya, mely nagyobb a osekély fizetésben leli alapját és a tanerők-k több helyt a kántorrali, sőt van eset a harangozóvali yesítése, e pálya jelen dotatiójában nem bir vonzerővel.

3) Főbb hiánya a tankötelesek iskolába nem jáása, több sajnos indokok folynak be erre: népünk m csak nem hajlandó áldozni iskolákra, sőt nagyrészt a gyermekeit iskoláztatni is vonakodik. De nagy beáással van erre birtokviszonyunk rendezetlensége, s gyermek általi külön pászoroltatás, mely nemcsak elja a gyermeket az iskolától, sőt a különbféle társal-a gyermeknek az iskolában nyert erkölcsi haladását zsisibbasztva, gyakran a sülyedés magvait hinti belé.

4) Nehezíti a tankötelezettség végrehajtásának inozása. Ki kényszerítse törvényszerűleg, a büntetés almozásával is. Oly nyílt kérdés, melyet az élet edelő kielégítőleg nem oldott meg,

5) Sok helyütt nehezíti az érdekelttség hiánya, azok éről is, kik első sorban hivatvák azt előmozdítani. szomoruan tapasztalt jelenség ez, mit az élet gyakran ol.

III.

kell hát Kolozsmegyében, a népoktatás előmozdítása céljából?

1) Kell a 42 községben új iskolát állítani, 136 felégben pedig a meglevőket, a tankötelesek számához gya-rvény rendelkezéhez mérten tágitani, részint újjan-ni, iskolai butorazzal, tanszereket, továbbá torna-voles iskolakerttel ellátni.

2) Kell a tanítók fizetéseit javítani, s mennyiben elé-egalább a törvényben felállított határvonalig, 300 hang emelni, hogy képzett egyénekre vonzerővel bir-má hogy a pálya, melynek szellemi munkásságukat lig anyagi gondokkal ne zsisbassza, és kell elválasz-nna kántorságot a tanítóságtól, mert a törvény által vátezeteknek engedett segédkezés csak ugy értelmezhető, hogy az a tanításnak ne praejudikáljon, a törvény 141. §-a szerint is.

3) Kell hogy a közköztatási törvény 4. §-nak alkalmazásával is érvényesíttessék a gyermekek iskolázta-tása, s oda törekedendő, hogy míg a birtokviszonyok nálunk is törvényhozásilag rendezetlni fognak, addig is a gyermekek általi külön pászoroltatás kormányzati uton beszüntetessék.

4) Kell hogy a tankötelezettség végrehajtása határozott kötelme legyen a politikai hatóságoknak, más hatóság eddig sem bírván e tekintetben végrehajtási hatalommal.

5) Minden községben állítandó iskolai székek hasanak oda: hogy az iskolai alapvagyon, a község jövedelméből, kibérleendő földeknek a községek általi meg-mivelletése folytán nyerendő terményből, hagyatékok nyereséből, magtárak felállításából gyarapíttassék — és ezek mellett nem felelendő a népoktatás anyagi és szellemi mozzanatai:

a tanerők szakismereteinek bővítése, szellemi gyarapodása végett a törvény 146. §. alapján, községi segélyezéssel is állítandók tanítóegyletek, melyekben általok tartandó értekezletek, eszmecsereik, rájuk és általuk az oktatás ügyére kimondhatlan üdvös eredményük leendenek.

Eszközöltséssék az iskolák gyakori látogatása, melynek practikus következményeit az élet igazolja.

(Folyt. követk.)

Észrevételek

a kolozsvári ügyvéd-egylet részéről a főméltóságú m. kir. igazságügyminiszteriumtól az urbéri s rokon birtokviszonyok rendezéséről a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslatra.

Folytatás.

Erdély földét három sajátos és külön történeti eredetű terület képezi: a magyar vármegyei, Székelys- s Királyföld, melyeknek népessége, jogai, törvényei, eligazgatása és polgári intézményei, s gyakran a szokái- ok és erkölcsök is egészen különbözök. Ez oly tény, mit annak, a ki e kis ország rész viszonyai rendezéséhez zólni akar, előre tudni és tényül elfogadni kell. Ennek övetkezményei lépten-nyomon mutatkoznak és a leg-ültűnőbb jelenségeket, olykor anomaliákat tüntet fel z illető népek magán- és közéletében; természetes te- lit, hogy az urbéri viszonyoknak is mindenütt más meg- is az eredete és behozatala, másnak kell szükségképen lni a megszüntetési módozatnak is.

A vármegyei vagy magyar földön két fővebb kút- föől származott a jobbágyság, először: a magyar királyság bármely ajku, egyformán szabad népéből azon lapolgár, a ki a nemzet véskiállítására harcza nem- mit, derekán keltéle vágatott, vagy szolgáltatásra vetetett; másodszor: 1514-n a kis birtoku földnép nagy ré- sz az urak ellen feltámadván, legyőzetett, s maga és maradéka törvénynél fogva örök jobbággyi állapotra lön itve. Így állott elé a nemesi és szolgálai vagy jobbággyi osztály. E szerencétlenek elítélteve is földeiken maradtak, vagy ha elűzettek, később visszarültek. Az erdélyi jobbágyság nagyobb számát ezek utódi képezik: felszabadulásuk természetes, egyszerű és könnyű. A kiktek eldödei birtoktalankká tették népünk e részét, épen azok utódi szabadították fel. Itt nagy differenciák nem voltak.

A székely nép, mint hún-seytha faj eredetileg szintén egyformán szabad és birtokos volt, földét a húnok ieni uralma korszakából, nem királyi adomány

útján hanem fegyverjogon bírja, birtokban és hivatalban nemek és ágak szerént osztozott, adót, tizedet, kilenczedet nem ismert, fegyveres szolgálat, s e felett bizonyos esetekben bizonyos számú ökör-adás volt közhelyviselési kötelezettsége; birtokában sem királyi jog, sem a koronának a megszakadásnál örökösödési joga nem volt, a birtok ilyenkor a vérekre és ezek nemlétében a szomszédokra szállván. E magánjogi és birtoki állását megőrizte Attilától kezdve egész János Zsigmondig. A fegyveres szolgálati erőhöz és tehetséghez képest meg volt ugyan már Zsigmond és Mátyás király korában közöttük is a primor, primipilus és pixidarius osztály, az első több lóval és fegyveres vitézzel, a második egy lóval, a harmadik gyalogkatonáskodási kötelezettséget fejezett ki, de ez személyi és birtoklasi szabadságuk egyenlőségén semmit nem változtatott. 1562-n nagybórra a kisebb birtoku székelység nagy része a fejedelem ellen fellázadt, legyőzettek, a törvény erejénél fogva birtokuktól megfosztva, jobbággyi állapotba szorítottak lön sorsuk, mitől egyesek idő folytán egyik vagy másik fejedelemtől nyert kiváltság vagy törvény által menekültek ugyan, de a szolgává aljasított egész osztály többé soha sem, sőt örökség eladás, katonáskodástól menekülés, török fogságból kiváltás, éhség idején való önkéntes által száma szüntelen szaporodott; a királyi jog ezután oda is becsúszott, a bírák felségser-tési esetekben fő- és vagyonvesztési büntetéseket kezdetek hozni, nemzeti fejedelmek a királyoktól utánozva adomány- vagy czimeres nemes-leveleket irattak ősi törzsköcs székely birtokokra is. Így állott elő a nemes és szabad, meg a szolga és jobbággy székely osztály.

Midőn az urbéri rendezés 1841/43-ban legelőbb törvényhozás elő került, a székelység nézete a volt, hogy a mi székely örökség, rendezés tárgya nem lehet. A kérdés és nézetek későbbi alakulásait fennebb említettük: a végeredmény az 1854-ik évi nyilparancs ennyi részben megváltoztatásával, a székely urbériségek elismerése, viszonyaik rendezése, az eredetileg szabad nép szabadságának s birtokos voltának elismerése, a szolgalmányok értékének a régi birtokosok részére megtérítése és a kedélyek megnyugtatása lön.

A Királyföld a kiváltságok, alkotmány, történelem és a felelődes gyakorlat értelmében minden bennlakót egyenlő szabadságban részesítő polgári föld, mely a nemességet kizárja; itt földesúri és jobbággyi, úri és szolgálai viszonyoknak helye nem lehet. Mig a magyar és székely ősi foglalású földet vérjogon örök-tulajdonul bír: addig a Királyföldet a XII-ik század közepén II. Gáspár király bizonyos kötelezettségekkel adta a theutó és flamand népnek, a mai századok hajdani őseinek; e kötelezettség abban állott, hogy együtt az egész telep egy megállapított mennyiségű királyi, rendes és földbér czim alatt szót.-Mártonnap adót fizetett bizonyos számú katonát adót, a kebelében átutazó királyt és vajdát megvendégelte; e felett a király és fejedelmek szolgálai joga volt e földön halásznál, vadászni, sertést makkoltatni, sly. A mint e terhekben mindenki részt vett, azonképen osztozott a javadalmakban is. Egynek sem volt több joga mint másnak. Ipart üzni, vám- és harminczad-mentesen kereskedni, s a sóbányákból éven által maguk számára kétszer apró sőt vinni szabadságban állott. Bírájok és legfőbb tisztjok egy és ugyanazon egyén volt, kezében állott a nemzet pecsétje. Tiszteiket maguk választották. Földjük neve: terra Regis, fungus Regius Bonum Coronae, Peculium Fiscis, sly. kezdődött Szászvárosnál, végződött a székelyek közt Barótnál; hozzá tartozott a blachok és besenyők erdeje; ebből sem senki a nemesek közül semmit adományul nem kérhetett, sem a király nem adományozhatott. E földterületen lakó mindenféle népet egységesnek, egyenjogúnak mond a II. Endre féle eredeti alap-kiváltságlevél, határozottan hangsúlyozván. hogy egy polgárak a másiknál több joga nincs és nem lehet: „a Varus usque in Boralt unus sit populus et sub uno Judicio censeatur.”

Ezekben a Királyföld lakóinak nemzeti, politikai, és társadalmi jogegyenlősége és igazgatásuk teljesen demokratiai szervezete körvonalozva, s egyszersmind kimondva van az, hogy ott nemes és paraszt, földesúri és jobbággyi viszony nincs, e földhöz való tulajdoni jogi a fiskusé vagy a koronáé, a rajta való nép csak haszonvevője. A szász nép két ízben volt világosan figyelmeztetve arra, hogy a tulajdonjogot magának ne tulajdonítsa, a Királyföldet szász földnek ne nevezze, t. i.: 1770-ben egy kormányi rendelet, s ugyanazon évben a kisebb dézmák ügyében a jogmutató törvényszék — Producti-onale forum — december 15-én kelt s az udvartól is megerősített ítélete által. „Kedvetlenül értettük — mond a királyné az elsőben — hogy a szász nemzet a mi tőle lakott földünkhöz tulajdonossági örök jogot formál. Ezen magát nagyoló merénylet irányában te, erdélyi hiv. kormányzánkunk, rosszaszunkat nevünkben fejezd ki.” Azon kiváltságos adomány által — mondja az idézett hivatalos ítélet — melyet II. Endre király ama földről a theutó vendégeknek adott, annak tulajdonossági joga teljességgel nem ment a szász nemzetre, következőleg hogy az oláh vagy más nemzetű utó lakóktól tizedet, húszadot és ötvenedet nem vehet — ítéletesen meghatározottat.” Az egyenlő terhek s egyforma szabadság e polgári természetű földön törvény vagy törvényes gyakorlat által megengedett rendes uton hűbéri viszony kifejlődése valóban dolog- és fogalombeli lehetlenség: „absurditas in re simul et conceptu.”

E föld területéhez csatolta V-ik László király Talmács- és Lothor-várakat, úgy Verestorony határszéli kastélyt s a hozzájuk tartozó és Fejérvármegyéből kizszakasztott azon kilencz és fél községet, melyeket a VII. bíráknak oly feltétellel adott, hogy Talmács várát lerontsák, a más kettőt megerősítsék, az ország határait

örizzék, s az Olt folyam partján egy megerősített erődöt az ellenség be ne jöhessen; végre, hogy azon joggal és módon bírák azokat, mint a hét száz szék többi kerített és mezővárosait, faluit és birtokait, és e várak és községek lakói szintűgy azon jogokat, kiváltságokat és kedvezményeket bírák és élvezték, melyeket a király földi több városok és faluk lakói eleitől fogva mostanig bírtak és élveztek.

Az 1869-ki népszámlálás.

E szerint volt 1869 december 31-én:

	férfi	nő	összesen
Magyarorsz.	5.499,462	5.618,161	14.117,623
Erdélyben	1.051,145	1.050,582	2.101,727
Együtt	6.550,607	6.668,743	13.219,350

A fennírt napon az országban jelen volt népesség hitelekezete szerint következőleg oszlik el. Van ugyanis:

	Magyarorsz.	Erdély	összesen
róm. kath.	5.884,472	263,769	6.148,241
gör. kath.	981,304	596,502	1.577,806
örm. kath.	842	4,120	4,962
gör. kel.	1.140,993	652,945	1.793,938
örm. kel.	223	224	447
evang. ágost.	872,673	209,080	1.081,753
evang. helv.	1.717,085	296,460	2.013,545
unitárius	788	53,539	54,327
más ker. felek.	2.407	223	2,630
izraelita	516,658	24,848	541,506
más nem ker.	178	17	195
Összesen	11.117,623	2.101,727	13.219,350

Ugyanezen népességnek műveltségi állapota következő számokból derül ki:

Csak olvasni tud: Magyarországon 383,950 férfi, 811,499 nő. Erdélyben 33,938 férfi, 53,372 nő. összesen 417,888 férfi, 864,871 nő, egészben 1.282,759.

Olvasni-írni tud: Magyarországon 2.020,590 férfi, 1.285,400 nő. Erdélyben 191,345 férfi, 96,140 nő, összesen 2.211,935 férfi, 1.381,540 nő, egészben 3.593,475.

Sem olvasni, sem írni nem tud: Magyarországon 3.094,891 férfi, 3.521,293 nő. Erdélyben 825,862 férfi, 901,070 nő, összesen 3.920,753 férfi, 4,422,363 nő, egészben 8.343,116.

Megjegyzendő, hogy a sem olvasni, sem írni nem tudók számában bennfoglaltatnak a gyermekek is, későbbi, a koréval összevetett kimutatásnak lévén fenn-tartva e viszonyoknak szabatosabb, egyúttal százalékok szerinti kitüntetése.

A hasznos házi állatoknak a népszámlálással egyidőben végrehajtott számbavétele következő eredményeket tüntet ki:

Volt ugyanis 1869 december 31-én:

	Magyarorsz.	Erdélyben	Együtt
ló	1.631,388	188,264	1.819,652
őszvér	2,350	298	2,648
számár	28,073	1,012	29,085
szarvasmarha	3.569,534	927,371	4.496,905
(e közt bivaly)	14,658	58,310	72,968
juh	11.919,739	1.840,961	13.760,700
kecske	217,827	191,415	409,242
sertés	3.071,480	501,751	3.573,231
méhkas	365,711	122,718	488,429

UJDONSÁGOK.

A „Kolozsvári Közlöny“ pályafutása 16-ik évének kezdetén boldog újévet kíván t. olvasóinak, s egyúttal tiszteletteljes köszönetet mond azon bőséges pártolásért, melylyel lapunkat legújabbban is megtisztelték, s így kétszeres bizalomra, kitartásra serkentek. Még egyszer, boldog újévet mindnyájuknak.

— Királyi ő felsége az ősrégi római stílyben épült lébenyi templom helyreállítására, magán pénztárából 300 forintot engedélyezett.

— Újév napján vetélkedve tisztelegtek a különböző testületek köztiszteltben álló kir. biztosunk gróf Péchy Manó ő nmlgánál, a ki szokott szívesseggel fogadta és viszonzta az üdvözlőket, megígérve: hogy a király és királyné ő felségeiket érdeklő összes hódolat-teljes jókívánatokat a trón számolyához fogja juttatni. A városi képviselő-testülethez államférfiai emelkedettséggel tartott beszédében különösen kiemelte, hogy ő Felsége és kormánya bölcs eljárásának köszönhető, hogy a vál-ságossá lett politikai helyzet közepette a béke áldásait háborítlan élvezhetjük, s hogy ily nehéz viszonyok közt kettős polgári kötelesség a közhaza javát és együtt élő nemzetiségek testvéries összetartását előmozdítani. Délben nagy diszebed volt kir. biztos ő nmlgánál.

— A pénzügyminiszter elrendelte, hogy a föld-mérési munkálatokkal egyidőben az egész ország területén magassági mérés is eszközöltsessék, mely a most folyó katasztrális munkálatok mellett csak kevés időbe s költségbe kerül. Alapul a Jánoshegyről Fiumeig húzott egyenes vonalt veszik fel, mely a tengerrel való összeköttetést adja. A tudományos világ jó hasznát fogja venni, de ezen kívül a hadászati, közigazdasági és közlekedési érdekeknek is szolgálatot tesznek vele.

— A Deákkör tagjai január 1-én összegyűlvén a kör helyiségében, elmentek boldog újévet kívánni pártunk nagyvezérének Deák Ferencz-nak.

— A jobboldalnak Pesten levő tagjai újév napján tömegesen tisztelegtek Deák Ferencz nagy hazánkfiának, s üdvözlőkét őt szerencse-kívánataikkal.

— Honvéd tisztekké ezután csak olyanok fog-nak kineveztetni, kik a közös hadseregben vagy a hon-

